

Взаємодія аграрних бібліотек: стан та перспективи розвитку

Шемаєва Г.В., доктор наук із соціальних комунікацій
Харківська державна академія культури

В складних умовах сьогодення зростає значення комунікацій в освіті, науці, соціумі в цілому. Все більшого значення набувають електронні комунікації, які здійснюють істотний вплив на характер і зміст бібліотечної діяльності. Відповідно до розвитку соціальних комунікацій, бібліотека опановує нові рівні комунікативних відносин у суспільстві і змінює або починає змінювати свій соціальний статус інфраструктурного елементу в системі соціальних комунікацій як окремої підсистеми суспільної реальності.

Тому в сучасних умовах бібліотека не може звужувати свої завдання тільки до інформаційних послуг, вона має стати науковим, освітнім, культурним, соціокомунікаційним центром. Тобто для сучасної бібліотеки характерним стає поєднання різних функцій: кумулятивної, меморіальної, комунікаційної, інформаційної, освітньої, когнітивної, соціокультурної, які мають рівнозначний характер.

Зазначені тенденції здійснюють вплив на розвиток системи аграрних бібліотек України, їх форми, методи, засоби та напрями взаємодії на різних рівнях: регіональному, національному, глобальному.

Взаємодія аграрних бібліотек на регіональному та національному рівнях позначається поєднанням внутрішніх і зовнішніх міжбібліотечних зв'язків. Бібліотеки співпрацюють в рамках методичних об'єднань сільськогосподарських бібліотек, є членами регіональних товариств та асоціацій, співпрацюють з національними професійними об'єднаннями та установами. Зокрема на національному рівні ефективним засобом підтримки зв'язків і взаємозв'язків є співпраця з Інформагпромом УААН, Українським проектно-технологічним центром (УПТЦ) "Агропромсистема", з Українською бібліотечною асоціацією тощо.

Значний вплив на розвиток бібліотечної взаємодії здійснюють електронні комунікації. Взаємодія бібліотек в електронному середовищі розгортається в наступних напрямках:

- розкриття фондів традиційних документних ресурсів завдяки створенню електронних каталогів та баз даних;
- поцифрування друкованої продукції з власних та запозичених фондів для представлення її в ресурсах електронних бібліотек та порталів;
- архівування відомчої інформації, епістолярної спадщини, доробку наукових шкіл, освітніх закладів;
- організація доступу до нових типів і видів електронних ресурсів, зокрема до архівів телеконференцій, списків розсилки, форумів, веб-сайтів періодичних видань тощо завдяки формуванню комунікаційних навігаторів;
- організація власних веб-сайтів;

- міжвідомча взаємодія, інтеграція до системи національних інформаційних електронних ресурсів;
- придбання баз даних та електронних документів;
- створення повнотекстових колекцій власних видань установ та організацій.

Разом з тим, існує ціла низка проблем, що перешкоджають одержанню повної, достовірної й актуальної сільськогосподарської інформації. До них слід віднести те, що в електронному середовищі існуючі інформаційні системи частково перекривають одна одну за своїми функціями; існує високий рівень дублювання інформації; відсутня єдина інфраструктура збереження, обробки, поширення та використання інформації аграрного спрямування, її аналізу; в бібліотеках галузі використовуються морально й фізично застарілі апаратні засоби та програмне забезпечення; відсутня єдина нормативно-правова, організаційна та методична база тощо. Зазначені проблеми потребують нагального вирішення, чому в значній мірі може сприяти розвиток тісної системної взаємодії між аграрними бібліотеками; між бібліотечними установами різних систем та відомств; між бібліотеками та іншими соціально-комунікаційними структурами; між бібліотеками і владою.

Перехід України до ринкових відносин, активація взаємодії з промислово-розвинутими країнами світу вимагає посилення зв'язків та взаємозв'язків між усіма структурами в системі аграрної науки, освіти та практики. Вагоме значення для розвитку сільського господарства, впровадження інноваційних технологій має підтримка взаємодії з міжнародними організаціями, установами товариствами. Бібліотека виступає важливим каналом соціально значущої інформації та знань, стає основою для навчання протягом життя, сприяє інноваціям та одержанню й поширенню нових знань.

Глобальні проблеми, що супроводжують розвиток суспільства, викликають необхідність пошуку нових шляхів подальшого розвитку, нових орієнтацій, спрямованих на забезпечення коадаптації внутрішньо системних процесів та адаптації до зовнішнього середовища. Одним із таких напрямів є комунікації бібліотечних фахівців на міжнародному рівні. Особливу роль в розгортанні міжнародної взаємодії відіграють: IAALD (International Association of Agricultural Librarians and Documentalists); AGLINET; БД FAO: AGRIS, FAOSTAT та інші; CABI; БД AGRICOLA Національної сільськогосподарської бібліотеки США; ESCORENA, інформаційні ресурси та сервіси ЦНСГБ РАСГН.

Запорукою обміну інформацією і здобуття нових знань є участь аграрних бібліотек в заходах, які проводять міжнародні об'єднання та товариства сільськогосподарського спрямування. Взаємодія в рамках професійних об'єднань сприяє орієнтації в напрямках подальшого розвитку бібліотечної діяльності з метою найповнішого та найкращого забезпечення інформацією та необхідними даними фахівців, науковців, освітян аграрної сфери.

Досягненню кращого розуміння міжнародних й національних проблем та напрямів їх вирішення може сприяти участь аграрних бібліотек України в бібліотечних блогах, форумах, дискусіях, телеконференціях тощо.

Взаємодія бібліотек на регіональному, національному та міжнародному рівнях необхідна для виконання ними функції інформаційно-бібліотечного супроводження наукових досліджень, освітньої діяльності й діяльності практичних установ, формування інформаційної культури у новому комунікаційному середовищі, на новому організаційно-технологічному рівні. Нові знання і вміння бібліотечних фахівців сприяють використанню точніших засобів і методів пошуку, систематизації й оцінюванню інформації, розширенню каналів транспортування знань, розвитку аналітичних форм інформаційного забезпечення науки. Нові технології та нові завдання потребують нової взаємодії в бібліотечному співтоваристві. Активні професійні комунікації сприяють ініціюванню впровадження інновацій в інформаційно-бібліотечну діяльність, обміну інформацією про нові ідеї, підходи, теоретичні засади оновлення бібліотечної сфери діяльності та практичні реалізації в умовах динамічних змін розвитку суспільства. За допомогою різних форм професійних комунікацій (конференції, з'їзди, комісії, стажування, тренінги, публікації в періодичних виданнях, монографії, звіти, дисертації тощо) формуються нові документи і стандарти міжнародного рівня, що суттєво впливають на вироблення принципів розвитку бібліотечної діяльності.

Для системи аграрних бібліотек як соціального інституту, що виконує та розвиває різноманітні функції щодо забезпечення інтелектуальних потреб суспільства, а також здійснює істотний вплив на підтримку його цілісності і стабільності шляхом активної соціалізації нових ідей і практик, перспективними напрямками є :

- 1) укріплення взаємодії між бібліотеками аграрного профілю;
- 2) посилення взаємодії з бібліотечними установами інших систем та відомств;
- 3) зміцнення взаємозв'язків з соціально-комунікаційними структурами, зокрема з аграрними товариствами, видавництвами, центрами аграрної інформації тощо;
- 4) налагодження тісних зв'язків з владними структурами;
- 5) інтеграція до глобального простору.

Посилення, зміцнення, встановлення та розгортання комунікацій бібліотечних фахівців на усіх рівнях сприятиме формуванню стратегій розвитку аграрних бібліотек з метою якісного інформаційного забезпечення сільськогосподарської сфери України.